

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 8.

LETNIK XXVI.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. AVGUSTA 1925.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Oddvojeno mišljenje parlamentarnih opozicijskih klubov glede zakona o poljedelskem kreditu. — *Janez Šmid:* Sodarstvo v Selški dolini. — *K. Krištofič:* Napestost obrestne mere med hranilnimi vlogami in posojili. — *F. Rakovič:* O vodstvu zapisnikov. — Potrdilo k posojilom. — *Dr. M.:* Poroštvo. — Vprašanja in odgovori. — Zadrugištvo. — Gospodarstvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 8, I. 1925.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pot ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Izredni občni zbor Okrajne posojilnice v Krškem, r. z. z n. z., se bo vršil dne 30. avgusta 1925, ob 11. uri popoldne v svoji pisarni. 1. Ustanovitve podružnice. 2. Predlogi.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Sevnici, r. z. z n. z., se bo vršil dne 24. avgusta 1925, ob 10. uri popoldne v posojilniških prostorih v Sevnici. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem rednem občnem zboru. 2. Poročilo načelnika ali njegovega namestnika. 3. Predložitev računskega zaključka za leto 1924. 4. Izvolitev novega odbora in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Cerkljah ob Krki, r. z. z n. z., se bo vršil 30. avgusta 1925, po prvi maši v hranilniških prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelnika in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1924. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Svečini, r. z. z n. z., se bo vršil dne 23. avgusta 1925, ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelnika. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Potrjenje rač. zaključka. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Volitev načelnika in nadzorstva. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Čevljarke gospodarske zadruge v Križah, r. z. z o. z., se bo vršil v nedeljo dne 2. sept. 1925 v Križah v stari šoli ob 7. uri zjutraj. 1. Čitanje

zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1923 in 1924. 3. Likvidacija zadruge in volitev likvidacijskega odbora oziroma načelnika in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Sodrarske zadruge za selško dolino na Češnjici, r. z. z o. z., se bo vršil dne 30. avgusta 1925, ob 4. uri popoldne v zadrugiških prostorih. 1. Volitev načelnika. 2. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Rajhenburgu, r. z. z n. z., se bo vršil dne 8. septembra 1925, ob 8. uri popoldne v posojilniških prostorih. 1. Poročilo načelnika in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1924. 3. Poročilo o zadnji reviziji in čitanje revizijskega zapisnika. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Mežici, r. z. z n. z., se bo vršil dne 30. avgusta 1925, ob 11. uri dop. v društveni sobi pri Kerepu. 1. Čitanje n. odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelnika in nadzorstva. 3. Potrjenje računskega zaključka za leto 1924. 4. Volitev načelnika. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Koprivnici, r. z. z n. z., se bo vršil dne 23. avgusta 1925, ob 3. uri popoldne v kapelanijskih prostorih. 1. Branje zadnjega zapisnika občnega zbora. 2. Čitanje revizijskega poročila iz leta 1924. 3. Poročilo načelnika in nadzorstva. 4. Odobrenje računskega zaključka. 5. Volitev načelnika. 6. Volitev nadzorstva. 7. Sprememba pravil glede na 1½% razlike med vlogami in posojili. 8. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Starem trgu ob Kolpi, r. z. z n. z., se bo vršil dne 30. avgusta 1925, ob 4. uri popoldne v uradnih prostorih. 1. Poročilo a) načelnika, b) nadzorstva. 2. Potrjenje računskega zaključka za leto 1924. 3. Dopolnilna volitev članov nadzorstva. 4. Prememba pravil. 5. Poročilo o izvršeni reviziji. 6. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Oddvojeno mišljenje parlamentarnih opozicijonalnih klubov glede zakona o poljedelskem kreditu.

(Dalje.)

V Rumuniji je bil poljedelski kredit organiziran s zakonom od l. 1881, po katerem sta obstojali dve ustanovi: manjše lokalne banke, ki naj bi nudile pomoč manj premožnejšim, in večje banke za srednje in večje posestnike. Za vsak okraj je bila določena po ena banka s kapitalom od 50 do 300 tisoč Din, ki je poslovala zase kot zasebna ustanova. Privatnikom je bilo omogočeno podpisati poljubne deleže; v kolikor pa ni privatni kapital dosegel glavnice 300.000 Din, je država brezobrestno vložila dve tretjini primanjkljaja, eno tretjino pa okraj, v katerem je dotična lokalna banka. S tem je hotel zakonodajalec dvigniti privatno inicijativo. Posojila naj bi se vračala državi, oziroma okraju v isti meri, v kateri bi privatniki podpisovali in vplačevali k osnovni glavnici.

Pokazalo se je pa kmalu, da je morala v te banke prispevati večimnoma država (6.926.819 Din), odnosno okrožja (2.328.180 Din) in da so privatniki vplačali le manjši znesek 1.330.500 Din.

Ta napol državna organizacija poljedelskega kredita je trajala do 2. junija 1892, ko je bil sprejet nov zakon, kateri je proglasil

vse ono premoženje v prejšnjih malih in večjih bankah kot državno ustanovo. V Bukarešti se je ustanovila centrala poljedelskega kredita (Creditul Agricole) in v vsakem okraju po ena filijalka. Filijalke niso imele svojega kapitala, ampak jim je centrala dala potrebne svote. Centrala in filijalke so bile deljene v dva oddelka: 1. oddelek, ki je dajal posojila na zastavo premičnin (živine, žita itd.) in 2. oddelek, ki je dajal posojila za zidanje domov in ostalih zgradb. Osnovni kapital prvega oddelka je bil določen na 20.000.000 lejev; v to svoto so se prevzela vsa aktiva prejšnjega napol državnega poljedelskega kredita, v kolikor je ta aktiva vplačala država, odnosno okraji. Kapital drugega oddelka pa je bil določen na 6.000.000 lejev.

Centrala poljedelskega kredita je dajala posojila proti zastavi živine in poljskih pridelkov in proti zastavi onih izdelkov, ki so se predelali iz poljedelskih produktov. V nobenem slučaju ni smelo posojilo presežati polovice vrednosti zastavljenih predmetov. Nadalje so dobili poljedelci posojilo do 500 lejev na kupnino za živino, semena in poljedelsko orodje; za jamstvo sta bila potrebna še dva poroka poleg glavnega dolžnika; poleg tega pa so ostali navedeni predmeti kot

zastava posojila in jih je moral dolžnik čuvati, ter je bil odgovoren za slučaj, če je od zastave kaj skril, prodal ali kakorkoli odtujil. Centrala je tudi sprejemala hranilne vloge od poljedelcev in od onih, ki so predelovali poljedelske proizvode ter dajala posojila proti zastavi državnih vrednostnih papirjev.

Kdor je rabil posojilo, se je moral obrniti na načelnika svoje občine, ki je oddal tozadevno prijavo upravniku filijalke. Poleg tega je moral načelnik občine poslati še potrdilo, da je podpis na prijavi istinit, da v resnici obstoje oni premeti, kateri se nudijo v varstvo posojila, da so ti predmeti last prosilca za posojilo, da niso še nikjer zastavljeni in da imajo isto vrednost, kakor je označena v prijavi. Nadalje je moral načelnik občine potrditi, da je prosilec poljedelec, da nima razen navedenih nikakih drugih stvari, katere bi nudil v zastavo. V slučaju, da se je šlo za posojilo na osebno jamstvo, je moral načelnik potrditi, da so poroki zanesljivi in da uživajo sloves poštenih in delavnih ljudi. Upravnik filijalke je pregledal, če so vse formalnosti izpolnjene in ko je to ugotovil, je vrnil prošnjo predsedniku občine z obvestilom, da je posojilo dovoljeno in zahteval, da se prosilec zglaši pri filijalki, kjer bo dvignil dovoljeno posojilo. Načelnik občine je moral sestaviti pogodbo, overoviti podpise in vpisati vse to v posebno knjigo. Nato je izročil pogodbo prosilcu, ki je šel na določen dan k filijalki. Upravnik filijalke je zopet natančno pregledal, če so vsi podpisi v redu, če so vsa predpisana potrdila itd., nakar je izplačal posojilo in poslal pogodbo zopet načelniku občine, da je vpisal prejem posojila in termin, do katerega je moralo biti posojilo vrnjeno, v zgoraj navedeno knjigo.

Posojilo je bilo treba vrniti točno do določenega termina, v nasprotnem slučaju so posojilo takoj izterjali.

Te filijalke je vodil državni uradnik po-

polnoma birokratsko za vse slučaje po istem kopitu. Težišče vsega dela pa je ležalo na načelniku občine. Prav kmalu se je pokazalo, da ta način poljedelskega kredita ni zadovoljil prav nikogar, niti poljedelca, niti državne uprave.

II.

Po raznih neuspešnih poizkusih državnega in napol državnega poljedelskega kredita so evropske države krenile na novo pot reševanja tega vprašanja, t. j. potom svobodnih poljedelskih zadrug. Prve so to storile Pruska, Bavarska, Saksonska, Virtemberška, Badenska itd.; za njimi so šle ostale države.

Prusija je leta 1893 osnovala »Prusko centralno Zadržno blagajno« z namenom, da z državnimi sredstvi okrepi poljedelske zadruge, katerih je bilo do 8000 s skupnim kapitalom par sto milijonov mark. V novo osnovano blagajno je država vložila samo 5 milijonov mark, kredit se je dajal samo pokrajinskim zvezam zadrug, katere so ga naprej oddeljevale svojim zadrugam. Kmalu so se pokazali ugodni rezultati te ustanove. V zavesti, da imajo v slučaju nujne potrebe zaslonbo v zadržni blagajni, so začele pokrajinske zveze živahneje delovati, posamezne zadruge so dobile zaupanje v svoje zveze in število zadrug je raslo od dneva do dneva. Država je leta 1897 povečala svojo vlogo v centralni zadržni blagajni na 20 milijonov mark, leta 1899 na 40 milijonov, leta 1900 na 50 milijonov, leta 1910 na 75 milijonov in leta 1919 na 125 milijonov mark. Poznavalci nemškega zadržništva pripisujejo tej državni intervenciji zelo važno in odločilno vlogo, ker je z razmeroma majhnim začetnim kapitalom utrdila in povzdignila svobodno zadržništvo. Danes je v Nemčiji blizu 40.000 poljedelskih zadrug s preko 4.500.000 člani, medtem ko je bilo pred letom 1895, kakor omenjeno, samo 8000 zadrug.

V Franciji ustanavljajo od leta 1894 poljedelske zadruga istega tipa kakor so nemške. S početka je šlo zelo počasi vsled individualističnega razpoloženja francoskega kmeta, vendar je bilo do leta 1897 ustanovljenih 5000—6000 zadrug. Tega leta se je po prizadevanju znanega borilca za kmečke interese g. Melika ustanovil fond za poljedelski kredit, v katerega je brezobrestno vložila Francoska banka 40.000.000 frankov kot osnovno glavnico in poleg tega je morala odstopiti vsako leto temu fondu še tisti del dobička, ki je bil sicer namenjen v državno blagajno. Pri kmetijskem ministerstvu so ustanovili poseben odbor, ki je iz navedenega fonda otvarjal kredite zvezam kreditnih zadrug. Vpeljali so razne vrste kreditov: kredit na kratko in daljšo dobo, osebni kredit in kolektivni za razna združna podjetja. Z zakonom od 5. avgusta 1920 je dobil fond za poljedelski kredit nekoliko več samostojnosti. Poleg navedene osnovne glavnice je prispevala Francoska banka v ta fond od svojega dobička leta 1897 2.700.000, leta 1900 5.600.000, leta 1910 5.700.000, leta 1915 10.100.000, leta 1920 38.500.000, leta 1921 47.200.000 frankov. Do konca leta 1921 je vplačala Francoska banka v fond za poljedelski kredit znesek 307.000.000 frankov.

Zadružništvo v Franciji se je dvignilo leta 1923 do 99 oblastnih kreditnih zadrug

(zveze lokalnih zadrug) in 4951 lokalnih poljedelskih zadrug z 262.777 člani; zveze so razpolagale s skupnim kreditom 488 milijonov frankov.

Povdariti je treba, da Francoska država ni dajala kredita direktno poljedelcem, ampak preko zadrug in ne iz svojega proračuna, temveč iz dohodkov Francoske banke. Sistem poljedelskega kredita je v Franciji v osnovi isti kakor v Nemčiji, samo da je v Nemčiji strogo avtonomen in svoboden in stoji večinoma na lastnih nogah. Poglejmo samo številke! 40.000 zadrug v Nemčiji razpolaga z nekoliko milijoni zlatih mark lastnega premoženja in ima samo 125.000 milijonov mark nezadružnega državnega denarja, medtem ko ima 5000 francoskih zadrug 488.000.000 izvenzadružnega, državnega kredita. Iz tega se jasno vidi, da ne pospešujejo zadružništva in ne morejo rešiti vprašanja poljedelskega kredita velike svote, katere daje država, ampak samo avtonomna svobodna združna organizacija.

Isto pot kot Nemčija so v pogledu poljedelskega kredita ubrale države Bulgarija, Rumunija in Madžarska, ko so se z raznimi poizkusi direktne državne intervencije temeljito urezale in so se morale prepričati, da se da vprašanje poljedelskega kredita rešiti edino le na podlagi svobodnega zadružništva. (Konec prih.)

Janez Šmid.

Sodarstvo v Selški dolini.

Sodarstvo v Selški dolini je gotovo ena najstarejših domačih obrti v Sloveniji. Na pisemskem papirju Gospodarske zadruga na Češnjici stoji poleg besedila tvrdke zapisano: sodarija ustanovljena leta 1790. Zanimal sem se, odkod so pobrali to letnico, ker se mi je zdelo malo verjetno, da bi bili pričeli

»pintariti« baš tega leta. Neki sodar mi je povedal, da je on našel to letnico izrezano na starem sodčku.

Sigurno je, da so izdelovali sode že veliko poprej, ako pomislimo, da je cvetelo žebjarstvo v sosednjih Železnikih in bližnji Kropi že v 16. in 17. stoletju. Sodčke so namreč delali že tedaj za shranjevanje in odpošiljanje žebljev. V časih, ko še ni bilo železnic in se je blago vozilo po Savi, so

izdelovali takozvane »lajte« za žito in »barigle« za vino. Večje lajte so držale tudi do 100 mernikov žita. Ti dve vrsti sodov se danes več ne izdelujeta.

Danes, v veliko večji meri pa pred vojno, se izdelujejo sodčki za kislo zelje, za med, ribe, cement in kolomaz. Sodov za kislo zelje se je naredilo pred vojno okrog 25.000 na leto. Te vrste sodi se niso izdelovali samo ljubljanskim trgovcem, temveč so jih pošiljali tudi na Štajersko, Hrvaško, Ogrsko in Moravsko. Sodi za žeblje se izdelujejo iz odpadkov hlodov, takozvanih »krajevcev« v velikosti za vsebino po 200, 150, 100, 75, 50, 25, 12½ kg teže. Sodčki za med morajo imeti vsebine za 25—50 kg, za ribe 5—35 kg.

Za kislo zelje se izdelujejo sodčki za vsebino 12½ do 200 kg zelja. Pred vojno je bila cena tem sodčkom 75 v do 4 K. Poleg sodčkov za kislo zelje se jih je največ naredilo za ribe in sicer okrog 5000 komadov na leto.

1 sodar lahko naredi na leto okrog 500 sodov v velikosti 50—100 kg. Največ sodov se naredi v vaseh Rudno, Drazgoše, Češnjica, Kališe, Studeno, Lajše in v trgu Železniki. Kadar je dosti dela, se pečajo prebivalci omenjenih vasi celo leto s sodarstvom, izvzemši maj, ko pripravljajo les in pa mesec junij in julij, ko imajo delo na polju. Pri sodarstvu ni posebno težavnega dela, edino krivljenje dog, kjer trpe roke in noge, posebno desno koleno, je bilo zelo mučno, dokler ni sodar Jakob Šolar iz Rudnega izumel leta 1897 za to opravilo posebnega stroja. Kakor so si znali olajšati izdelovanje sodov s tem izumom, tako so si olajšali in izboljšali razpečavanje in prodajo z ustanovitvijo zadruga.

Inicijativo za ustanovitev zadruga je dal apostol našega združništva, blagopojni dr. Krek, ki je porabil vsak prosti čas,

da je pohitel v Selce, kjer je bivala njegova mati.

Prvotno se je zadrugina firma glasila: »Gospodarska zadruga v Selški dolini, registrovana zadruga z omejeno zavezo.« Zadruga ima namen izboljšati razmere svojih udov v нравnem in gmotnem oziru s tem:

a) da oskrbuje svojim udom po najnižjih cenah gospodarske potrebščine vsake vrste, zlasti živino, krmo, umetni gnoj, semen, kmetijske stroje itd.;

b) da pridelke in izdelke po naročilu svojih udov taistim kolikor mogoče ugodno v denar spravlja;

c) da snuje naprave in naredbe v povzdigo domačega obrta, kmetijstva svojih udov in v svrhu ugodnega razpečavanja pridelkov in izdelkov svojih združnikov;

d) da ustanavlja na pripravnih krajih združna skladišča, mlekarne in sploh vse, kar je v smislu združne koristi.

Zadruga je bila vpisana v združni register 31. decembra 1897. Prvi načelnik je bil Jakob Šolar, posestnik na Rudnem. Kakor razvidno, je namen zadruga zelo obširen. V dosego tega svojega namena je zadruga prodajala svojim članom konsumno blago, kupovala pa od svojih članov in razpečavala sodarske izdelke. Ker pa niso bili vsi člani tudi sodarji in so se vsled tega kmalu pokazali pri članstvu različni interesi, je bilo treba misliti na ustanovitev posebne zadruga za sodarje.

Dne 27. decembra 1902 je bila vpisana v združni register: »Sodarska zadruga za Selško dolino na Češnjici, registrovana zadruga z omejeno zavezo.« Zadruga ima namen:

a) sodarske izdelke razpečavati;

b) oskrbovati svojim udom gospodarske potrebščine, ki so potrebne pri sodarstvu;

c) ustanavljati in vzdrževati zadruga skladišča v dosego pod a) in b) navedenih smotrov;

d) pospeševati sploh sodarstvo svojih udov, zlasti s tem, da:

1. snuje naprave in naredbe v povzdigo sodarstva svojih udov,

2. daje v teh zadevah svojim članom nasvete.

Prvi načelnik je bil Eržen Lorenc, posestnik in sodar, Rudno (do leta 1920). Šele sedaj, ko so imeli sodarji lastno zadrugo, se je moglo pričeti sodarstvo ugodno razvijati. Zadruga si je poleg skladišča na Češnjici zgradila tudi skladišče na Rudnem (1907). Da more postreči z lesom onim članom, ki nimajo lastnih gozdov, je zadruga nakupila okrog 40 oralov gozda. Pred ustanovitvijo

zadruga so se izdelovali samo mali sodi do 300 l po največ iz mehkega lesa, zadruga je pa poskrbela svojim članom potom obrtno pospeševalnega zavoda na Dunaju učitelja, ki jih je naučil delati po načrtu do 5000 l velike sode iz hrastovega lesa.

Leta 1912 si je zadruga zgradila električno centralo, ki daje tok za razsvetljavo in gonilno silo članom in nečlanom. Poleg centrale na Sori si je zgradila moderno urejeno delavnico z raznimi stroji in vodno žago za hlode. Za ureditev delavnice je prejela od deželnega odbora podpore leta 1912 4000 K in leta 1913 2000 K. Od države je pa v to svrhu prejela 20.000 K brezobrestnega posojila za dobo 10 let.

Poglejmo poslovanje zadruga v posameznih letih od njene ustanovitve dalje:

Leto	članov	Denarni promet		Prejeto za blago		Izdano za blago		Čisti dobiček	
1903	55	K	80.988·69	K	29 608·66	K	25.763·24	K	739·12
1904	75	"	94.897·60	"	36.666 —	"	33.582·42	"	713·19
1905	75	"	98.684·64	"	42.702·55	"	36 946·58	"	516·34
1906	66	"	114 182·08	"	49.978·96	"	49.680·38	"	929·52
1907	70	"	105.995·93	"	44.139·99	"	32.456·33	"	1432·45
1908	68	"	100 653·82	"	38 321·52	"	36.684·06	"	570·29
1909	70	"	130 293·23	"	54 487·27	"	52.728·33	"	—
1910	71	"	186 970·58	"	47.731·25	"	36 496·26	"	597·12
1911	72	"	99 700·25	"	36 516·05	"	27 239·32	"	438·95
1912	70	"	128 572·01	"	37.127·76	"	22.154·63	"	501·15
1917	52	"	129 261·39	"	42 746·09	"	30 180·30	"	379·62
1919	44	"	416.967·27	"	144.811·33	"	94.398·96	"	20 963·81
1920	48	"	1.002 963·18	"	457 874·18	"	260 463·35	"	134.567·73
1921	50	"	1.190 773·45	"	434 360·51	"	348 861·01	"	11.197·72
1922	51	Din	825 493·77	Din	303 436·—	Din	237.267·10	Din	3.782·36
1923	52	Din	1.495.841·73	Din	443.037·05	Din	374 234·50		—

Po vojni je morala zadruga vsled pomanjkanja naročil svoj obrat nekoliko skrbeti. Vzrok je splošen zastoj v trgovini. Brez dvoma se bo zadruga po srečno prestani krizi zopet poživila in krepko nadaljevala započeto delo v korist članom in celi dolini.

.....

K. Krištofič:

Napetost obrestne mere med hranilnimi vlogami in posojili.

Na zadnjem občnem zboru Zadrúžne zveze je bilo na razgovoru tudi vprašanje, če so posojilnice - rajfajznovke, ki imajo v svojih pravilih določbo glede eden in pol odstotne napetosti med obrestno mero hranilnih vlog in posojil, še dolžne držati se tozadevnega predpisa, oziroma če so opravičene poslovati z večjo obrestno razliko, ne da bi preje izključile iz pravil omenjeno določbo.

Na eni strani se je naglašalo, da je predmetna določba v pravilih rajfajznovk le še ostanek predpisov zakona z dne 1. julija 1889, ki je pa s čl. 262 finančnega zakona za l. 1922/1923 izgubil svojo vrednost, vsled česar da postane tudi določba glede 1½% obrestne razlike v pravilih posameznih zadrugarajfajznovk brezpredmetna in da take zadruge torej niso vezane na tozadevna določila pravil, zlasti, ker so za pravilno izvrševanje statutarčnih predpisov odgovorne edinole občnemu zboru.

Tako naziranje se mi zdi povsem napáčno in sicer iz sledečih razlogov:

1.) Namen naših rajfajznovk je predvsem oskrbovati svojim članom v njihovem gospodarstvu potrebna denarna sredstva po kolikor mogoče nizki obrestni meri. Ker torej nima namen teh posojilnic, da bi v svojem poslovanju stremele za lastnim dobičkom, se ravno v tem bistveno razlikujejo od vseh ostalih denarnih zavodov. Popolnoma odveč bi bilo, ako bi hotel dokazovati, koliko so te posojilnice v tem pogledu tudi dejansko koristile narodu. Vprašam le: Kje in koliko so v tem oziru tekmovali z rajfajznovkami ostali denarni zavodi in tudi taki, ki nosijo zadrúžno obliko? Ni jih! Povsod, kjer gospodarstva niso vodili vzvišeni nameni praktičnega krščanstva, se je raz-

pasel pohotni materijalizem, ki ne pozna ljubezni, usmiljenja, bratstva ali dobrote, temveč pozna le sebe in dobiček. Smelo trdim, da so rajfajznovke v toliki meri služile bednemu ljudstvu le na podlagi načelnega krščanskega altruizma, torej po intencijah svojega velikega ustanovitelja. Dvomim, da bi bile rajfajznovke za naš narod danes to, kar so, če ne bi imele v svojih pravilih določbe, ki omejuje napetost obrestne mere.

Res je, da z 1½% obrestno razliko v sedanjih razmerah večkrat ni mogoče kriti vseh itak na minimum reduciranih režijskih stroškov, vsled česar je nujno potrebno, to omejitev raztegniti na 2—3%; nikakor pa ni pravilno, da bi se določba glede omejitve obrestne mere kratkomalo črtala iz pravil, četudi bi bilo to po obstoječih predpisih zakona dopuščeno. Izključitev in vsako omalovaževanje premetne določbe bi rodilo usodne posledice. To bi pomenilo za nas pričetek konca rajfajzenskih posojilnic. Na tihem in polagoma bi se vsilil v zadrúžništvo nov duh, ki bi — kakor povsod drugod — pričel z razdvajanjem, predvsem pa z vsiljevanjem predpravic in neenakosti. Z rastočim dobičkom in premoženjem bi nastale tudi doslej še nepoznane potrebe, tako dolgo, da bi postale sedanje ljudske hranilnice in posojilnice nevredne svojega imena.

2.) Naziranje, da v pravilih postavljenih določb ni treba izvrševati, mi je nerazumljivo. Zakaj imamo pravila? Za to gotovo ne, da se njih določbe ne izvršujejo! Menda tudi ne bo kdo trdil, da je treba pravila točno v smislu besedila izvrševati le tedaj, kadar nam nad glavo visi paragraf s strogo kaznijo in kadar tega ni, pa lahko delamo čisto po lastni razsodnosti, saj so določbe v pravilih samo »pro forma«!

Prva naloga vsake zadruga je, da si v dosego svojega namena v okviru zakona začrta točen program, t. j. vpostavi v pravila določbe, ki naj veljajo kot smernice za praktično poslovanje.

Uspehov in zdravega razvoja zadružništva smemo pričakovati le tedaj, ako se bomo vedno točno držali določenih smernic.

F. Rakovič.

O vodstvu zapisnikov.

Malo je zadrug, posebno na deželi, o katerih je mogoče reči, da vodijo zapisnike pravilno. Zapisniki **sej načelstva kreditnih zadrug** povečini ne vsebujejo drugih podatkov, kot datum seje, imena prosilcev za posojilo, naprošene zneske, imena porokov, konštatcijo, ali je bilo posojilo dovoljeno ali odklonjeno ter podpise. Zapisnike **občnih zborov** morajo registracijska sodišča pogosto zavračati, ker ne vsebujejo podatkov o načinu sklicanja in sklepčnosti občnega zbora ali pa so ti podatki pomanjkljivi. V zapisnikih **sej načelstva naših blagovnih zadrug** najdem razprave o raznih osebnih zadevah, malokdaj pa sklepe o nakupih blaga, o določanju cen, o najetju izposojil, o prodaji blaga itd., torej o stvareh, ki so največje važnosti za to vrsto zadrug. Revizorjem navadno odborniki zatrjujejo, da so se vse te zadeve obravnavale v sejah, da pa se je pozabilo ali se ni zdelo vredno vstaviti v zapisnik. Tako pomanjkljivo sestavljeni zapisniki revizorjem zelo otežujejo v vsakem pogledu pravilno presojo zadruginega delovanja. Pri revizijah se sicer običajno dajejo navodila za pravilno vodstvo zapisnikov, neprimliko pa je v tem, da se besede rade pozabijo in ker se zapisnikarji pogosto menjujejo. Zato ne bo odveč, ako objavi tudi Narodni Gospodar nekaj tozadevnih navodil.

Resumiram: vsaka zadruga naj smatra vpostavljene določbe pravil kot najvišji zakon. Z ozirom na poslovanje rajfajznovk priporočam, naj premene svoja pravila glede obrestne razlike le v toliko, da se doslej dovoljena 1½% napetost raztegne, kjer je to nujno potrebno, na 2 največ na 3%.

1. Sestavljajnje zapisnikov sej načelstva.

Načelstvo ima nalogo, da vodi zadrugo po svoji najboljši vesti, po določbah pravil in zakona v prid vseh članov. Verno sliko o delovanju načelstva morajo podati zapisniki njegovih sej. Iz zapisnikov sej načelstva **vseh zadrug** moramo razvideti, kdo je prošil za članstvo, komu je bil sprejem v zadrugo dovoljen, komu odklonjen, koliko deležev je prošnjik za članstvo prijavil, ali mu jih je načelstvo določilo, kateri člani so članstvo pismeno odpovedali, kateri so se iz okoliša izselili ali so umrli, kateri so bili izključeni, iz kakšnih razlogov, ali so se zoper izključitev pritožili, kako se je pritožba rešila, komu se je delež izplačal, kakšni dopisi so došli na zadrugo, kakšen je bil promet v času od zadnje seje, kakšni davki so se zadrugi naložili, kaj je načelstvo ukrenilo, ako so se mu zdeli davki neupravičeni ali previsoki, kakšni davki so se plačali, kakšna izposojila so se najela, kje, po kakšni obrestni meri, kakšne podpore in nagrade so se dovolile, kakšne premičnine ali nepremičnine so se nabavile, kakšni uslužbenci so se nastavili, koliko imajo plače, kako je načelstvo z delom uslužbencev zadovoljno, kateri uslužbenci so zadrugo zapustili, zakaj, katere poslovne knjige so se oskrbele, komu se je poverilo knjigovodstvo, komu blagajna, kakšen rezultat je podala skontracija blagajne, kdo je sestavil inventuro, kdo računski zaključek, kdaj je načelstvo

računski zaključek odobrilo, kdaj se je predložil računski zaključek v odobrenje nadzorstvu, ali je nadzorstvo računski zaključek odobrilo, kdaj se ima vršiti občni zbor, kakšen dnevni red se je določil, ali so se na občnem zboru sklenjene spremembe v načelstvu in pravilih pravočasno javile registracijskemu sodišču, kako so se izvedla naročila revizorjev itd. Zapisniki **sej načelstva kreditnih zadrug** nam morajo dati **vrhutega** podatke o določitvi obrestne mere za vloge, posojila, kredite in vloge v tekočem računu, o tem, kdo je prosil za posojilo, za kaj ga rabi, v kakšnem znesku se mu je posojilo dovolilo, na kakšno poroštvo, za koliko časa, kakšni obroki so se določili za vrnitev posojila, kdo je prosil za podaljšanje vračilnega roka, ali so poroki zadovoljni s podaljšanjem, za koliko časa se je podaljšal rok za vrnitev posojila; če je prosil za posojilo kak odbornik, ali se je odstranil od seje za čas, ko se je reševala njegova prošnja, ali se je za večja posojila v smislu sklepa občnega zbora Zadrugne zveze oskrbelo odobrenje nadzorstva in Zveze, ali obrokari redno plačujejo svoje obroke, pri katerih dolžnikih je posojilo v nevarnosti, ali so se opomnili dolžniki in poroki, koga je bilo treba tožiti, ali je zadruga pri tem trpela kakšno škodo, ali je bila v slučaju smrti kakega dolžnika terjatev javljena zapuščinskemu sodišču, kateri dolžniki neredno plačujejo obresti, ali so bili opomnjeni, katero posojilo se je predčasno izterjalo, zakaj, ali se je načelstvo prepričalo, če so premoženjske razmere porokov še ugodne, ali se nalaga odvišni denar samo pri Zvezi, če ne, zakaj ne. Zapisniki **odobrovih sej pri blagovnih zadrugah** nam morajo med drugim dati pojasnilo o tem, kakšno blago se je sklenilo nabaviti, komu se je poverila skrb za nabavo, po kakšni ceni se je blago kupilo, kakšna prodajna cena se mu je določila, ko-

mu se je dovolilo blago dati na upanje, na kakšno jamstvo, za koliko časa, kakšne obresti so se določile za terjatve, ki se ne poravnavaajo ob določenem času, kaj je načelstvo ukrenilo proti nerednim plačnikom itd. Zapisniki **živinorejskih zadrug** nam morajo povedati, kakšni plemenjaki so se nabavili, za kakšno ceno, ali je dobila zadruga kakšno podporo, komu je oddala plemenjake, pod kakšnimi pogoji, kakšna skočnina se je določila za živino članov zadruga, kakšna za živino nečlanov, kaj je zadruga sicer storila za povzdigo živinoreje, ako ima lastne pašnike, koliko živine se pusti na pašnike, koliko znaša pašnina, v kakem stanju so pašniki, ali se marljivo trebijo itd.

Iz navedenega je razvidno, da se zahteva od zapisnikov sej načelstva natančnost zlasti v onih točkah, ki služijo za presojo odborovega delovanja.

2. Sestavljanje zapisnikov sej nadzorstva.

Nadzorstvu nalaga zakon dolžnost nadzorovati poslovanje zadruga v vseh delih njene uprave, presojati račune o posameznih poslovnih dobah, posebno letne račune, bilance in predloge o razdelitvi dobička in poročati o tem vsako leto občnemu zboru. Zapisniki sej nadzorstva vsebujejo navadno sulho konštatacijo, da je nadzorstvo poslovanje pregledalo in našlo vse v redu. Če ta sama ugotovitev, da je nadzorstvo našlo vse v redu, nam mora vzbuditi sum, da se ni vse poslovanje pregledalo. Da je mogoče presoditi, v koliko je nadzorstvo vršilo svojo dolžnost, je treba v sejinah zapisnikov detajlirano navajati, katere panoge poslovanja so se pregledale. Zapisniki sej nadzorstva nam morajo povedati, ali je nadzorstvo pregledalo imenik članov, pristopnice, odstopnice, ali se je prepričalo o pravočasnem vplačevanju in izplačevanju deležev, o pravočasni odpošiljlatvi vlog na oblasti po vo-

litvah in spremembah pravil od zadnje svoje seje dalje, katere poslovne knjige, katere priloge je pregledalo, ali je skontriralo blagajno in kaj je našlo, ali je našlo vse spise v redu in dobro shranjene, ali je pregledalo in odobrilo letne račune, kaj sklenilo poročati na občnem zboru o sestavi računskega zaključka, o razdelitvi čistega dobička, o delovanju načelstva, o izidu zadnje revizije; **pri posojilnicah** posebno, katera posojila nad 5000 Din je odobrilo ali ne odobrilo, katera posojila je pregledalo z ozirom na to, ali so bila pravilno v seji dovoljena ali ne, katere zadolžnice je pregledalo, kaj je ugotovilo glede vračevanja posojil, glede plačevanja obresti itd.; **pri blagovnih zadrugah** posebno, ali je našlo blago dobro shranjeno, vknjiženo, ali se blago prodaja po cenah, ki jih je določilo načelstvo, ali so terjatve na blagu varne, ali se fakture točno poravnajo itd. Glavna zahteva, ki jo stavimo na zapisnike sej nadzorstva je torej ta, da nam dajo točno sliko o tem, kaj vse se je pregledalo, kaj ugotovilo in kakšen rok se je dal načelstvu za odpravo nedostatkov.

3. Zapisniki občnih zborov.

Zapisniki občnih zborov morajo vsebovati podatke o tem, kdaj in kje se je občni zbor vršil, kdo je občnemu zboru predsedoval, kdo je bil določen za zapisnikarja, kdo za overovatelja, **kaj je predsednik konstatiral glede načina sklicanja**, koliko članov oziroma deležev šteje zadruga, koliko jih je navzočih oziroma zastopanih na občnem zboru, dnevni red, sklepe pri vsaki točki dnevnega reda; pri volitvah je treba navesti ka-

ko se je volilo, kakšno je bilo razmerje glasov, ali so izvoljenci izvolitev sprejeli; pri spremembah pravil s koliko glasovi so bile sklenjene, ali se je odobril računski zaključek, ali je bil dan načelstvu absolutorij, kaj je poročalo načelstvo, kaj nadzorstvo, kaj je izjavilo nadzorstvo glede uspeha zadnje revizije, kakašne nagrade so se določile članom načelstva in nadzorstva itd.

4. Pripombe.

Sejnih sklepi so veljavni le, ako so seje sklepčne. Da je o sklepčnosti seje vsak dvom izključen, naj se v zapisnikih redno navaja imena navzočih članov načelstva oziroma nadzorstva. Navaja naj se tudi, ali so odsotni člani svojo odsotnost upravičili ali ne. Zapisnike sej načelstva morajo podpisati vsi navzoči člani. Zapisniki se morajo pisati v knjigo. Za zapisnike občnih zborov zakon to naravnost predpisuje. Knjige morajo biti paginirane, to je vsaka stran knjige se mora zaznamovati s tekočo številko, še preden se začne knjigo rabiti. To je potrebno zato, da se komu neljubi zapisniki ne morejo iz knjige iztrgati, ne da bi se opazilo. Nadalje je potrebno, da se pišejo zapisniki sej načelstva, nadzorstva in občnih zborov vsak zase v svojo knjigo, to pa zato, ker se mora po zakonu knjiga zapisnikov občnih zborov na zahtevo dati v pogled vsakemu članu in odposlancu upravne oblasti, pa bi se pri tem lahko zaznali tudi sejni sklepi, ki morajo ostati tajni, ako bi bili vsi zapisniki v eni knjigi. Samoumevno je tudi, da se morajo pisati zapisniki s tinto ne pa s svinčnikom, kakor je marsikje v navadi.

Pritrdilo k posojilom.

Glasom sklepa glavne skupščine Zveze v letu 1921 je **za dovolitev posojil nad**

12.500.— dinarjev poleg sklepa skupne seje načelstva in nadzorstva posojilnice potrebna **tudi pritrditev Zveze**. Nekatere posojilnice ne morejo razumeti, da je

to dobro in potrebno ter navajajo razne ugovore proti temu, češ da Zveza ne pozna razmer posojilojemalca in porokov, da se posojila preveč zavlečejo, da nastaja iz tega draga in nepotrebna korespondenca, da to nasprotuje avtonomiji zadrug itd. itd. Vsem posojilnicam, ki tega ne morejo razumeti in imajo en ali drug ugovor, pojasnujemo:

- 1.) To je sklep glavne skupščine Zveze še iz l. 1915, ki ga je ponovila glavna skupščina l. 1921, ne pa sklep načelstva. Načelstvo mora ta sklep glavne skupščine le izvrševati.
- 2.) Zveza dovolitvi posojila pritrdi ali pa dovolitev odsvetuje, **nikoli pa dovolitve posojila ne prepove, ker to bi res bilo proti avtonomiji zadruga**. Pri tem pa Zveza vpoštevata ne le položaj dotične posojilnice, zlasti nje likvidnost in ne le svrhu, zakaj se ima dovoliti dotično posojilo, temveč zlasti splošni položaj na denarnem trgu. Po dogodkih in izkušnjah v pretečenih dosti burnih letih si Zveza upravičeno lasti zaslugo, da je pod njenim vodstvom pretežna večina zadrug šla lepo skozi vse denarne krize. Zadruga, ki so se držale njenih nasvetov, so se obva-

rovale izgub in si ohranile likvidnost tudi v časih najostrejših denarnih kriz. 3.) Priznati pa morajo posojilnice Zvezi, da ima vsled svojega položaja kot denarna centrala in vsled ozkega stika z denarnim trgom gotovo zadosten vpogled, da na podlagi vsakokratnega položaja da glede dovolitve posojila svoje mnenje. 4.) Slabe izkušnje so privedle svoječasno glavno skupščino do tega sklepa, ker so se nekatere posojilnice vsled nepredvidnega dovoljevanja posojil, zlasti pa vsled dovoljevanja takih posojil, ki so popolnoma izven namena posojilnic, zašpekulirale. In kdor pozna zgodovino Zadruga zveze, ta dobro ve, da je nje zgodovina v pretežni meri zgodovina neprestanih sanacij; kajti vedno se je radi zadruga solidarnosti in radi ugleda in zaupanja v zadruganištvo zahtevalo, da Zveza priskoči ponesrečenim posojilnicam na pomoč. Z ozirom na to prakso je glavna skupščina sama prišla do zaključka in sklenila, **da se mora Zvezi radi zahteve solidarnosti pri nesrečah posojilnic dovoliti tudi vpliv na dovoljevanje posojil**.

Dr. M.

Poroštvo.

V Narodnem Gospodarju berem mnogo vprašanj in odgovor glede poroštva. Iz teh različnih vprašanj sklepam, da si nekateri voditelji naših hranilnic in posojilnic niso povsem na jasnem o tem, kaj je poroštvo, kakšne obveznosti sprejme nase porok in kake pravice ima upnik do poroka.

Poroštvo je dvojno: navadno poroštvo in pa poroštvo z dostavkom »porok in plačnik«.

Navadno poroštvo.

Navadno poroštvo je pogodba med upnikom in porokom, s katero se porok zave-

že plačati upnika za slučaj, če bi dolжник ne spolnil svoje obveznosti. Veljavno poroštveno pogodbo skleneta upnik in porok lahko tudi brez vednosti dolžnika ali celo proti njegovi volji. **Glavni dolжник ostane prvi dolжник**, porok pristopi k tej pogodbi samo kot nadomestni dolжник.

Jamstvo navadnega poroka, ali poroka v ožjem pomenu besede, je **subsidiarno**, t. j. v drugi vrsti. Vsled tega sme upnik terjati poroka šele tedaj, če glavni dolжник kljub opominu ne plača. Zakon nalaga upniku samo to, da poskuša priti do plačila najprej pri glavnem dolžniku, ne zahteva pa, da mora dolžnika tožiti ali celo rubiti, predno sme prijeti poroka; zadostuje, da ga opomni na

plačilo pismeno ali ustmeno, kar pa mora v slučaju tožbe dokazati. Samo v slučaju, če je porok prevzel poroštvo **izrecno le za primer, da je dolžnik nezmožen plačati**, mora upnik dolžnika tožiti, predno se lahko obrne do poroka. Med ljudmi vlada popolnoma napačno naziranje, da sme upnik tožiti poroka v vseh slučajih šele potem, ko je tožil glavnega dolžnika in ga tudi brezuspešno rubil.

V dveh slučajih **sme upnik tožiti poroka takoj, ne da bi prej terjal dolžnika**, in sicer v slučaju, če pride dolžnik v **konkurz** ali pa če v času, ko je treba plačati, **neznankam zgine**, neglede na to, da morebiti pusti doma zadostno premoženje (posojilo na **osebni kredit** in poroštvo brez hipoteke ali zastave premičnin!); v tem zadnjem slučaju pa porok lahko uspešno ugovarja, da upnik ni terjal dolžnika ob pravem času, da je torej sam zakrivil, da ni prišel do plačila. V obeh primerih **torej sme upnik**, še predno je prijel dolžnika samega, terjati poroka, četudi bi le-ta prevzel poroštvo izrecno samo za slučaj dolžnikove plačilne nezmožnosti.

Poroštvo je pogodba, zato veljajo tudi tukaj vsi predpisi o sklepanju pogodb, zlasti glede osebnih sposobnosti pogodbenikov: kdor ni v stanu sklepati veljavnih pogodb, ne more biti porok. Poroštvo je nadalje akcesorična pogodba, t. j. podlaga mu more biti le veljavna pogodba med upnikom in glavnim dolžnikom ali: **bistveni pogoj vsaki poroštvni pogodbi je veljavna terjatev upnika nasproti dolžniku**; če je pogodba med glavnim dolžnikom in upnikom iz kakoršnegakoli razloga neveljavna, je tudi prevzeto poroštvo pravno brezvplivno. Od tega načela pozna zakon le eno izjemo in sicer pri poroštvu za take dolžnike, ki se vsled svojih osebnih lastnosti ne morejo veljavno obvezati; kdor prevzame poroštvo za take osebe, se zaveže k plačilu dolga kot sodolžnik. Na tem ničesar ne spremeni okolnost, da ni

vedel za omenjene lastnosti dolžnika, ko je prevzel poroštvo. Med take osebe spadajo n. pr. nedoletni ali pa vsled zapravljanja preklicani. Kdor prevzame poroštvo za zapravljivca, mora na zahtevo upnika plačati, če ravno ni vedel, da ima dolžnik kuratorja.

Iz akcesorične nature poroštv sledi dalje tudi, da ima porok proti upniku iste ugovore kakor dolžnik, toda le v toliko, v kolikor se tičejo dolga samega, n. pr. da dolg še ni zapadel v plačilo itd. Če pa upnik ne more izterjati vsega dolga od dolžnika, ker se le-ta sklicuje na postavna določila, po katerih se mu mora gotov del premoženja pustiti za preživljanje, se porok tega ugovora ne more poslužiti, ker se ta ugovor ne nanaša na dolg sam, ampak na obseg dolžnikove osebne zaveze. Glavni namen poroštv je ravno, varovati upnika v slučaju dolžnikove plačilne nezmožnosti.

Porok je dolžan plačati le toliko, kolikor se je v poroštvni pogodbi zavezal. Kdor prevzame poroštvo za kapital, kateri se obrestuje, je dolžan plačati samo tiste zastale obresti, katerih upnik ob času prevzema poroštv ni imel pravice iztirjati.

Več porokov za isto terjatev jamči solidarno, vsak za celo terjatev in upnik sme zahtevati plačilo od enega ali drugega. Če eden izmed njih poravna dolg, sme od ostalih zahtevati povračilo; v slučaju, da upnik enega izmed porokov razreši obveze, nima to nikakega vpliva na ostale poroke, ampak samo nasproti upniku. Porok, ki je plačal namesto dolžnika, prevzame pravice upnika nasproti dolžniku; upnik mu mora izročiti vse pripomočke, kar jih ima, in s katerimi se da njegova pravica napram dolžniku dokazati in zavarovati.

Porok in plačnik.

Pri poroštvu s pristavkom »porok in plačnik«
ne postane porok samo subsidijaren

dolžnik kakor pri navadnem poroštvo, ampak **sodolžnik**, katerega sme upnik prijeti, ne da bi moral poprej terjati glavnega dolžnika. Upnik lahko toži enega ali drugega, ali pa oba skupaj. Poroštvo s pristavkom »porok in plačnik« je za upnika orožje, s katerim izbije poroku iz roke vse ugovore.

Kedaj ugasne poroštvo.

Poroštvo ugasne takrat, kadar preneha tudi obveznost dolžnika; ako se je porok izrecno zavezal samo za gotovo dobo, je odgovoren samo za ta čas.

Če je za povračilo dolga določen gotov termin in dolžnik v tem roku ne plača, porok nikakor ne pride iz obveznosti, tudi ako upnik ni zahteval od dolžnika povračila dolga. Pač sme navaden porok — ne pa tudi »porok in plačnik« — zahtevati od dolžnika primerno kritje, če je z njegovim privoljenjem prevzel poroštvo. Istotako je pa tudi

upnik odgovoren poroku za škodo, ki mu jo povzroči s tem, da ni pravočasno terjati dolžnika. Tudi če obstoji utemeljena nevarnost, da utegne postati dolžnik nezmožen plačila, zahteva porok lahko od njega potrebno kritje.

Slednjič ugasne poroštvo tri leta po porokovi smrti, če upnik v tem času ne terja od porokovih dedičev zapadlega dolga in pa, če ni poroštvena pogodba zavarovana s kako zastavo. Terjatev mora biti ob času smrti poroka že zapadla v plačilo, sicer začne teči triletna doba šele od dneva zapadlosti dalje.

Porokova smrt torej ne uniči takoj poroštvene pogodbe, ampak preide njegova obveznost na dediče za dobo treh let. Ta določba pa se **ne nanaša na »poroka in plačnika«**, obveznost njegova in njegovih dedičev konča samo takrat, kadar je dolžnik dolg poravnal.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje 46: Lani smo izplačali neke-mu članu posojilo v znesku Din 12.500.— za dobo treh let. Pred kratkim je vrnil Din 5000.—. Sedaj bi pa zopet rabil posojilo Din 4.500.—. Prosimo pojasnila, ali naj to novo posojilo damo proti stari zadolžnici, ali naj izstavimo novo zadolžnico? (Hranilnica in posojilnica v L.)

Odgovor: Z izplačilom prvega posojila je nastalo med posojilnico kot upnikom in članom dolžnikom v smislu besedila zadolžnice določeno pravno razmerje. Zadolžnica, s katero je dolžnik obenem zastavil kot protivrednost prejetega posojila gotove predmete ali pa nudil poroštvo gotovih oseb, je torej — z drugimi besedami povedano — le nekaka pogodba med upnikom in dolžnikom, ki se po izvršenem podpisu pogodni-

kov ne more več spreminjati. Poleg tega se nanaša zadolžnica le na eno enotno in v gotovem času prejeta posojilo, ki se ima poravnati v določenem času. Ako dovolite istemu dolžniku novo posojilo, četudi pod doslovno istimi pogoji (istimi poroki), je treba torej izstaviti novo zadolžnico, kajti s ponovnimi izplačili nastaja med upnico in dolžnikom v vsakem slučaju novo razmerje, ki se mora pogodbenim potom tudi pisмено ugotavljati. Ponovno izplačevanje kreditov je dovoljeno le pri tekočem računu, kjer je že v tozadevni pogodbi (zadolžnici) izrecno navedeno, da se dovoljuje kredit v tek. računu do določenega najvišjega zneska.

Za vsako novo posojilo izstavite torej tudi novo zadolžnico. Tudi v knjigi posojil

vodite vsako posojilo na posebnem računu, le v slučaju, da je za vsa posojila enega dolžnika dano eno in isto jamstvo, zamorete voditi več posojil na enotnem skupnem računu. Da vas pri tem morda ne bo motila tiskovina posojilne knjige, ki vsebuje na glavi pripombe glede 1., 2., 3. in 4. posojila, pojasnjujemo, da se zamorejo nova posojila vpisovati na stari račun in pod isto aktivno številko le v slučaju, da so predhodna posojila že popolnoma izravnana in tudi v slučaju, če so pri vseh naknadnih posojilih sprejeti glede poročstva in obrestovanja doslovno eni in isti pogoji.

Vprašanje 47: 1.) Mi dajemo posojila na osebno poročstvo. Po preteku določenega terminu mora dolžnik dolg vrniti. To je včasih zelo težko, zlasti vrniti večje množine na enkrat. Marsikdo bi rad, da bi odplačeval v manjših svotah, t. j. potem amortizacije. Ali naše zadruga smejo dajati posojila na amortizacijo in kako je postopanje tedaj? Kako se v tem slučaju knjigovodstvo vrši? 2.) Od vlagateljev sprejemamo poleg navadnih tudi vezane vloge; in sicer vezane na pol leta ali na eno leto. Ta vezava obstoji v tem, da se vlagatelj zaveže, da v teku pol leta, oziroma enega leta ne bo dvigal nikakih svot od predmetne naložbe. Kako naj te vezave označimo v naših glavnih knjigah in kje v hranilni knjižici vlagateljev? (Posojilnica in hranilnica v C.)

Odgovor: 1.) Predvsem ugotavljamo, da odplačevanje posojila potem amortizacije in odplačevanje v obrokih ni isto. Posojila na amortizacijo se odplačujejo v obliki procentov na ta način, da se pogojenim obrestim prištejejo še gotovi odstotki, ki se istočasno z obrestmi vplačujejo na račun dolžne glavnice. Tozadevni obračuni pa so za naše rajfajznovke preveč komplicirani. Posojila na amortizacijo se dajejo navadno na daljšo dobo, vsaj 20 do 30 let, in to le pri

hipotekah. Na tako dolgo dobo se brezdvomno noben porok ne bi mogel vezati. Pač pa lahko vsak dolžnik vrača posojilo v manjših ali večjih obrokih. Obresti vplačanih obrokov se vpišejo dolžniku v dobro in sicer se vzame ista obrestna mera, kakor je bila določena za posojilo.

Priporočamo, da zadruga opozori dolžnika, ko mu je dovolila posojilo, na možnost odplačevanja v obrokih.

2.) Označba »eno leto vezana vloga« ne pomeni samo, da vlagatelj eno leto ne more dvigniti svoje vloge, ampak zlasti to, da mora vlogo eno leto poprej odpovedati. Kdor vloži n. pr. 1. jan. 1925 na eno letno odpoved oziroma vezavo, ne more 1. jan. 1926 dvigniti svoje vloge, če jo ni 1. jan. 1925 tudi odpovedal. Pravilnejši izraz je torej »vloga proti enoletni odpovedi«.

Svetujemo Vam, da odpovedne roke skrajšate za polovico kakor je to storila tudi Zadruga zveza. Teh odpovednih rokov naj se načelstvo strogo drži, le v nujnih slučajih naj se vlagatelju izplača vloga pred potekom odpovednega roka; obresti se potem računajo kakor pri navadnih vlogah.

V knjigi hranilnih vlog označite pri vlogah na odpoved na listu vlagatelja »polletna (četrletna) odpoved«. Isto opombo vpišite tudi v hranilni knjižici pri rubriki »posebne opombe«.

Da ne pride do kakega nesoglasja med vlagatelji na odpoved in med hranilnico, je potrebno, da vsakega vlagatelja poučite v navedenem smislu.

Vprašanje 48: Predno podpišemo izjavo za pristop k Ljubljanski blagovni borzi Vas prosimo pojasnila, ali zamoremo potem naše terjatve napram dolžnikom iz dolžnih pisem vtoževati pri borznemu sodišču odnosno, kaka stilizacija dolžnega pisma bi bila potrebna, da bi bilo to mogoče? (Posojilnica v G. R.)

Odgovor: Terjatve iz dolžnih pisem morete vloževati potem borze, ako v svojih tiskovinah uvrstite v **kontekstu** (ne na robu ali pod mestom podpisov niti na drugi strani) sledečo klavzulo: »V slučaju spora se tako Vi kakor podvržemo (§ 577 in sledeči civ. pr. reda), brezpogojno in brez pravice kakršnega si bode pravnega leka razsodbi razsodišča, sestavljenega iz treh razsodnikov, ki jih imenuje uprava ljubljanske borze za blago in vrednote v Ljubljani izmed svojih članov-rzsodnikov.« S tako klavzulo bi bilo omogočeno presojanje sporov, izvirajočih iz posojilničnih denarnih poslov.

Vprašanje 49: Gotovo je, da bodo morale vse posojilnice znižati obrestno mero za hranilne vloge, ako bodo hotele kriti svoje upravne stroške in si kaj malega pridobiti za rezervo. Vsaka izprememba obresti v škodo vlagateljem se mora v smislu pravil razglasiti s pozivom na vlagatelje, da jim je na prosto voljo dano, dvigniti svoje vloge. Ali zadostuje, da se sprememba obrestne mere razglasi samo na uradni deski v uradnih prostorih? (Lj. Hp. v M.)

Odgovor: V tem pogledu so merodajna pravila vsake zadruga. Če zahtevajo pravila, da se razglasi sprememba obrestne mere

tudi v listih, zlasti v Narodnem Gospodarju, se mora to brezpogojno izvršiti.

Vprašanje 50: V Narodnem Gospodarju št. 6 iz leta 1924, str. 90 je pojasnjeno, kaj je storiti z malimi vlogami, ki povzročajo obilo praznega dela. Svetuje se zadrugam, da napravijo o dvigu malih vlog poseben seznam s skupno svoto dvignjenih vlog in to skupno svoto naložijo na posebno vlogo, za katero kot dokument služi dotični seznam. Vprašamo: a) kakšen naj bo ta seznam o dvigu vlog, ali naj se napravi poseben zvezek za to, ali se lahko vzame nekaj strani v knjigi hranilnih vlog, b) ali naj vse male vloge, ki znašajo več kot 5 dinarjev, ostanejo na dosedanjem računu? (Hp. v M.)

Odgovor: Najenostavneje je, da otvorite v knjigi hranilnih vlog poseben konto pod naslovom »Male vloge«. Na ta konto prenesite vse vloge pod 25 Din, za katere se vlagatelji več kot tri leta ne brigajo. Pri dosedanjih malih vlogah označite po ugotovitvi bilančnega stanja s 1. januarjem »prenos na konto male vloge«. Za ta konto izstavite hranilno knjižico, katero imejte v blagajni. Konto »Male vloge« se zaključuje letno kakor drugi računi. Natančnejše pojasnilo imate v Narodnem Gospodarju št. 6 iz l. 1924.

□ □ □ □ □ ZADRUŽNIŠTVO. □ □ □ □ □

Pazite na prizivne roke! Neka mlekarška zadruga je oddala leta 1922 ves svoj obrat v najem Združenim mlekarnam v Ljubljani. Združene mlekarne so seveda plačale odgovarjajoči davek na poslovni promet. Mlekarska zadruga je izkazala v računskem zaključku večji znesek pod »prejemki za blago«, namesto zneska, katerega je v resnici prejela od Združenih mlekarn kot najemnino. Davčna administracija ji je nato

takoj predpisala nad 5000 Din davka na poslovni promet. Ker je načelstvo mlekarne vedelo, da so ta davek že plačale Združene mlekarne, ki so na lasten račun obratovala, kupovale in prodajale mleko, ni na ta odlok polagalo posebne pažnje. Šele na ponovne opomine davčne administracije je Mlekarska zadruga vložila proti prvotnemu odloku priziv, v katerem je pojasnila, da so ta znesek plačale že Združene mlekarne, ki so tu-

di že prijavile davčni administraciji, da same obratujejo na lasten račun in da tudi plačujejo vse tozadevne davke. Davčna administracija je ta priziv kratkomalo zavrnila, **ker je bil prepozno vložen.**

V čem korist? V poročilu načelstva neke Hranilnice in posojilnice berem: »Po dosti računih **so člani** posojilnice pridobili Din 280.000.— vsled nižjih obresti, ki jih imajo **pri kreditih posojilnice**, in vsled cenejšega nakupa soli.« Pregovor pravi, da zdravje ve prav ceniti oni, ki ga pogreša. Koristi naših posojilnic bi prav čutili šele tedaj, če bi jih morali pogrešati in bi bili zopet izročeni privatnemu in modernemu bančnemu oderuštvi.

Opozarjamo zadruge, da proti vsakemu odloku davčne oblasti, katerega smatrajo za nezakonitega, vložijo takoj priziv. Nikar naj ne čakajo zadnjega dneva, ker se prav rado zgodi, da se zadnji dan pojavi kak nepredviden zadržek, ki prepreči pravočasno vložitev priziva. Vse kasnejše prošnje, intervencije, utemeljevanja in opravičevanja navadno nimajo uspeha.

Oprostitev poštnih pristojbin. Službene novine od 1. avgusta t. l. št. 217 razglašajo v členu 56 zakona o proračunskih dvanajstlinah za mesec avgust, september, oktober in november 1925: »**Vse združne zveze in njih zadruge**, katere delujejo v okviru srbskega zakona o poljedelskih in obrtnih zadrugah, in one, ki so članice Glavnega Združnega Saveza so oproščene od poštnih pristojbin za dopise, tiskovine in denarne pošiljatve, katere pošiljajo v medsebojnem prometu, in v prometu z Glavnim Združenim Savezom v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev v Beogradu glasom odredbe srbskega zakona od 4. okt. 1899 (Zbornik 54., str. 749).«

Ta zakon stopa v veljavo s 1. avgustom 1925.

Poštnine so torej oproščeni:

1.) Glavni Združni Savez v Beogradu z Združno zvezo v Ljubljani (pododbor v Mariboru).

2.) Združna zveza z ostalimi zvezami.

3.) Združna zveza s svojimi članicami in obratno.

4.) Članice Združne zveze v medsebojnem prometu, v prometu s Združno zvezo in v prometu z Glavnim Združenim Savezom.

Poštninska prostost se razteza na **navadna pisma**, dopisnice, tiskovine, vrednostna pisma in **nakaznice**. Vse zadruge, društva, zveze itd., ki imajo po tem zakonu pravico do poštinske prostosti, morajo predajati odslej svoje poštnine oproščene pošiljke **na pošto** (ne v nabiralnik). Opremljene morajo biti s pečatom in vložno številko. Poštinska prostost pa mora biti utemeljena z štam-piljko: »Poštnine prosto«

V dvomljivih slučajih pošte lahko zahtevajo od pošiljajoče zadruge, da jim dokaže, da je res članica Združne zveze.

Za vse naše članice naročimo štam-piljke »Poštnine prosto po čl. 56 zak. od 31. 7. 1925«, katere v najkrajšem času pošljemo zadrugam.

Opozarjamo zadruge, da nam odslej pošiljajo denar v denarnih pismih, ker so tudi ta poštnine prosta, in ker prejmemo denar preje kakor po ček. zavodu.

Povračilo preveč vplačanih taks. Sodišča in drugi javni uradi zahtevajo ob pri-liki podpisa zadolžnic združnikov o poso-jilih, najetih pri zadrugah, da se plača taksa v naprej v kolkih. Zahtevano takso je treba vsekako in brez ugovora plačati, sicer se dotična zadeva ne vzame v nadaljno urad-no razpravo. Ako pa stranka meni, da se je taksa od nje neutemeljeno pobrala, naj za-hteva povračilo iste.

Zadruge opozarjamo, da se obračajo v

takih slučajih naravnost na Zadržno zvezo, ki bo na pristojno mesto vložila prošnjo (kolka prosto) za povračilo preveč vplačane takse.

Davčne olajšave. Neštetokrat smo že opozorili zadrge na davčne olajšave, katere nudi čl. 262 fin. zak. za l. 1922/23 zadrugam, ki imajo v pravilih določbe, da se na članske deleže ne izplačuje nobena dividenda, da člani načelstva in nadzorstva ne dobivajo za svoje poslovanje nikakih tantijem in da se mora ves bilančni dobiček dati v rezervni zaklad, do katerega nimajo člani nobene pravice. V rač. zaključke neke zadruge za l. 1924 najdemo med »izdatki« tele postavke: Davki 10.663 Din, dividenda 37 Din. Zadruga se nikakor ne more odločiti, da bi spremenila svoja pravila v smislu cit.

člena in raje leto za letom plačuje ogromne davke, samo da lahko razdeli par dinarjev dividende!

Opozarjamo še enkrat vse one zadrge, ki še niso spremenile svojih pravil, da se obrnejo na Zadržno zvezo, da jim da potrebna navodila za spremembo pravil.

Dohodki od državne trošarine in taks. Glasom poročila generalne direkcije posrednih davkov znašajo dohodki od državne trošarine in taks v mesecu juniju tekočega leta 160.278.909 Din. V juniju prejšnjega leta so znašali dohodki državne trošarine in taks 147.022.743.08 Din. V mesecu juniju letošnjega leta so se povečali dohodki za 13.256.165 Din 92 para v primeri z junijem lanskega leta.

© © © © © GOSPODARSTVO. © © © © ©

Vinarstvo, priredil po prvem delu knjige Frana Zweiflerja: »Vinarstvo in kletarstvo« direktor Andrej Žmavc, ravnatelj vinarske in sadjarske šole v Mariboru, je naslov novi knjigi. To je prvo delo v slovenskem jeziku, ki obdelava vinarstvo kratko in jedrnat v celem obsegu. Je primerna učna knjiga za kmetijske šole kakor tudi za praktične vinogradarje. Zato jo pozdravljamo tem bolj pristrčno.

Knjiga ni originalno delo, temveč je predstavljena po nemški knjigi Franza Zweiflerja: Lehrbuch des Weinbaues und der Weinbehandlung. Zweifler, kot priznan strokovnjak, je bil dolga leta do preobrata ravnatelj sedanje vinarske in sadjarske šole v Mariboru; njegova knjiga je sad njegovega stro-

kovnega delovanja na tem zavodu. Spisal je to delo na podlagi lastnih izkušenj, katere si je pridobil na naših tleh, skoraj izključno za naše razmere. Kakor je nemški original, tako je tudi slovenski prevod prav dober; izpopolnil ga je še prevajatelj pod črto z zelo umestnimi pripombami. Nedostatke v terminologiji in slikah bo treba odstraniti pri drugi izdaji. Knjiga je jako lična in bogato opremljena s slikami ter jo našim vinogradnikom toplo priporočamo, ker je tudi cena zelo zmerna.

Od toče prizadeta škoda v naši državi znaša glasom statistike poljedelskega ministrstva v letošnjem letu približno sedemsto milijonov dinarjev. Poplave pa so napravile letos dvesto milijonov dinarjev škode.